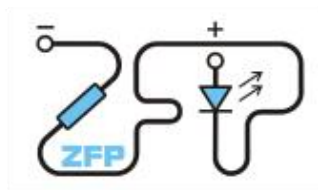

Kabinet výuky obecné fyziky, UK MFF

Fyzikální praktikum PII

Úloha č. 21

Název úlohy: **Studium hysterese smyček feritů**

Jméno: **Josef Iosephus Kučera**

Obor: **FOF**

Datum měření: **11. 12. 2019**

Datum odevzdání: **viz. internet**

Připomínky opravujícího:

Chybí odkazy na zdroje.

Teorie postrádá logiku.

Chybí výpočet nejistot měření, v grafech nejsou chybové úsečky.

Min. hodnoty H_m jsou vypočteny špatně.

A asi nebylo ambicí, aby tento text byl seriózní. (?)

Protokol přepracujte a používejte správnou fyzikální terminologii v češtině.

	Možný počet bodů	Udělený počet bodů
Práce při měření	0 - 3	
Teoretická část	0 - 2	0
Výsledky a zpracování měření	0 - 9	2
Diskuse výsledků	0 - 4	0
Závěr	0 - 1	0
Seznam použité literatury	0 - 1	1
Celkem	max. 20	3

Posuzoval: Kekule .....

dne: 19.12.2019 .....

Pracovní úkol

1. U feritových kroužků I, II a III
  - a. Změřte závislost indukce B_m a koerzivní síly H_c na intenzitě magnetického pole H_m (viz obr. 1 [1]).
  - b. Sledujte základní typy hysterezních smyček v závislosti na intenzitě pole H_m a zjistěte přibližně, při které intenzitě pole H_m (nebo v kterém intervalu intenzit polí) jednotlivé typy hysterezních smyček přecházejí jeden v druhý.
2. Okalibrujte aparaturu pomocí střídavého napětí známé velikosti.
3. Výsledky dle bodu 1a) zpracujte tabelárně a graficky.

Theorie

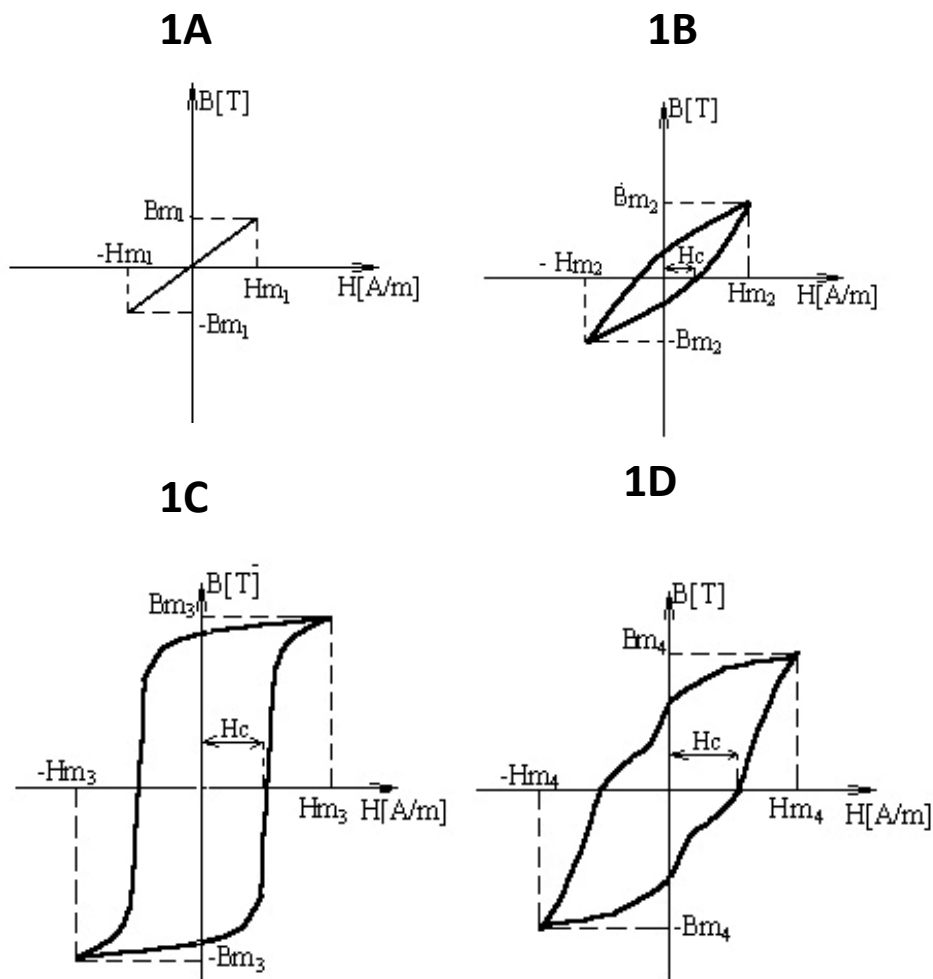
Ferity

Ferity jsou magnetické oxidy. Na rozdíl od kovových feromagnetik existuje ve feritech antiparalelní uspořádání magnetických momentů na kovových kationtech. Proto v některých feritech se jednotlivé atomové momenty navzájem ruší (antiferomagnetické ferity), zatímco v řadě jiných feritů (ferimagnetických) existují oblasti (domény) se spontánním magnetickým momentem. Podobně jako u kovových feromagnetik dochází zde pod vlivem magnetického pole ke změnám v rozložení domén, což se navenek projevuje magnetizační křivkou a hysterezní smyčkou.

Hysteresní smyčka

Hysterezní smyčkou nazýváme závislost indukce B na magnetickém poli H , při cyklickém přemagnetování mezi poli $+H_m$ a $-H_m$. Poli H_m (a $-H_m$) odpovídá určitá v tomto poli dosažená indukce B_m (a $-B_m$). *Pro označování fyz. veličin používáme kurzívu, navíc používejte indexy!*

Podle rozvinutí hysterezní smyčky (tj. podle velikosti pole H_m) rozeznáváme tři základní typy hysterezních smyček znázorněných na obr. 1a až 1c.

Chybí odkaz na zdroj obrázku.

Schaema 1:
 Typy hysteresečních smyček (1A – úsečka; 1B – Rayleighův tvar;
 1C – normální tvar; 1D – zaškrčený tvar)

Měření

Na primární vinutí kroužku (n_1 závitů) přivedeme střídavý magnetizační proud i [2]. Magnetické pole v kroužku počítáme s vyhovující přesností podle vzorce (1) [3]:

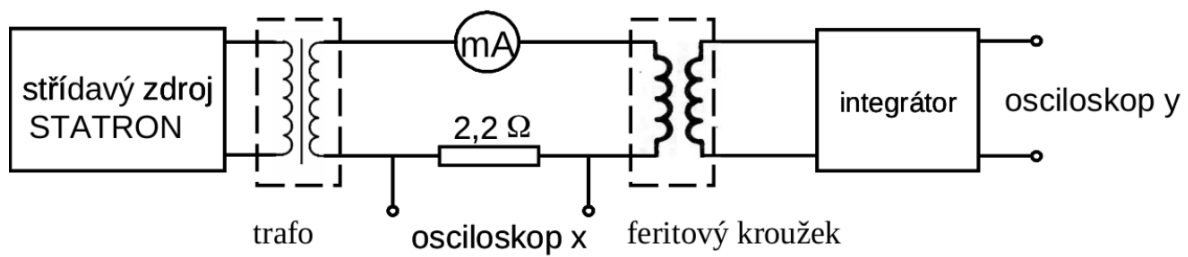
$$H = \frac{n_1 \cdot i}{\pi \cdot d} \quad (1)$$

Kde $d = (d_1 + d_2)/2$ a i jest velikost magnetizačního proudu

Odsud vypočítáme hodnoty H_m , od kterých vypočítáme přenásobením poměry naměřených napětí U_{hc}/U_{hm} hodnoty koercitivní síly H_c .

Nedefinoval jste d1 a d2.

Do měřicího obvodu dle Schaematu 2 jsme zapojili postupně 3 různé torroidní cívky.

Chybí odkaz na zdroj obrázku.

Schaema 2: Měřicí obvod

Do toroidních cívek I, II a III jsme pouštěli proud i z předem vymezeného intervalu hodnot, naše cívky slynuły následujícími vlastnostmi:

Torroidní cívka I.

$i \in \langle 5; 150 \rangle \text{ mA}$ Tohle není vlastnost cívky, ale pokyn v zadání.

$n_1 = 50$ závitů

$n_2 = 6$ závitů

$d_1 = 29,2 \text{ mm}$

$d_2 = 20,75 \text{ mm}$

$v = 4,4 \text{ mm}$

Tady musí být vysvětleno, co to znamená. Zatím jste definoval pouze n_1 .

Torroidní cívka II.

$i \in \langle 30; 250 \rangle \text{ mA}$

$n_1 = 50$ závitů

$n_2 = 6$ závitů

$d_1 = 30,65 \text{ mm}$

$d_2 = 21,8 \text{ mm}$

$v = 4,35 \text{ mm}$

Torroidní cívka III.

$$i \in \langle 300; 1200 \rangle \text{ mA}$$

$$n_1 = 300 \text{ závitů}$$

$$n_2 = 6 \text{ závitů}$$

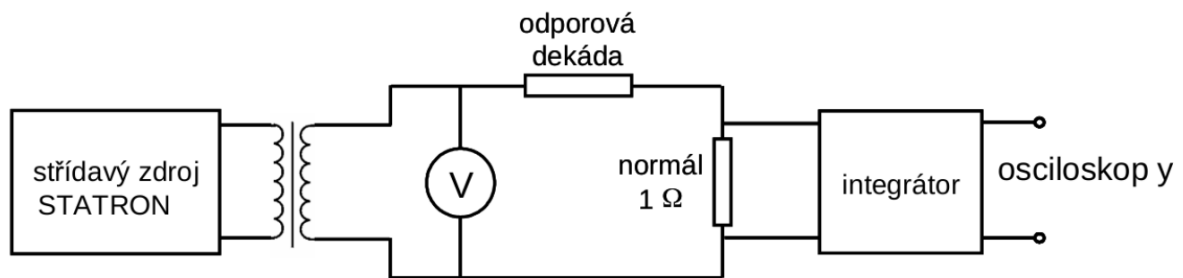
$$d_1 = 31,0 \text{ mm}$$

$$d_2 = 21,8 \text{ mm}$$

$$v = 4,15 \text{ mm}$$

Kalibrace

Abychom vypočítali kalibrační konstantu k našeho přístroje a tudíž i správné škálování osy y , ze kteréžto odečítáme na osciloskopku údaje pro výpočet magnetické indukce B_m , potřebovali jsme jej okalibrovati. To jsme provedli v obvodu ze Schaematu 3.

Schaema 3: Kalibrační obvod

V kalibračním obvodu (Schaema 3) jsme si dovolili zapojiti odpornou dekádu s hodnotou odporu 999 Ohmů, což jest mimochodem číslo antikristovo překlapano dle osy x .^{*} Výsledný poměr odporů resistoru normálu (1 Ohm) vůči celkovému odporu v obvodu tak byl rovn 1:1000.

^{*}Vážně si myslíte, že to patří do protokolu, nebo je to test, zda to někdo čte?

Pro samotný výpočet kalibrační konstanty k jsme použili vzorce (2) [3]:

$$y = k \frac{U_{ef} \sqrt{2}}{\omega} \quad (2)$$

Kde y jest vzdálenost vrchol-vrchol pro B_m a B_m odečtená na osciloskopku, U_{ef} jest hodnota napětí odečtená z Voltmetru celážto přenásobená poměrem resistance odporů (1:1000) a ω fraequence síťového napětí (50 Hz) vynásobená 2π .

Indukční tok kroužkem při časové proměně indukci $B(t)$ jest $\phi(t) = S \cdot n_2 \cdot B(t)$, kde S značí průřez kroužku počítaný z vnějšího (d_1) a vnitřního (d_2) průměru kroužku a výšky kroužku v podle vzorce (3) [3]:

$$S = \frac{1}{2}(d_1 - d_2)v \quad (3)$$

Na vstupu integrátorku máme v zapojení podle obr. 2 napětí $U = - d\Phi/dt$ a na výstupu integrátorku napětí úměrné $S \cdot n_2 \cdot B(t)$. V soulase s předchozím výkladem dostáváme pak pro vertikální rozměr y hysterezní smyčky zobrazené na výstupu osciloskopu vzorec (4) [3]:

$$y = kSn_2B_m \quad (4)$$

Porovnáme-li (2) a (4) vychází [3]:

$$B_m = \frac{U_{ef}\sqrt{2}}{\omega Sn_2} \quad (5)$$

Tím získáme jednu číselnou hodnotu indukce. Ostatní hodnoty indukce jsou této hodnotě indukce úměrné podle relativní velikosti obrázku hysterezní křivky na stínítku osciloskopu.

$$B_m = \frac{U_{bM}k\sqrt{2}}{\omega Sn_2} \quad (6)$$

Kromě mnoha jazykových nesprávností nemá text logiku. Nejdříve píšete o kalibraci, aniž by bylo zřejmé, proč je potřeba. Nepopsal jste samotný princip měření, proč vůbec mají kroužky dvě vinutí, atd.

Výsledky měření

1. Kalibrace přístrojů Vy jste kalibroval přístrojů více?

Naměřili jsme hodnoty uvedené v Tabulce 1 pro vstupní napětí 0,5; 1 a 2V:

Tabulka 1: Kalibrační hodnoty

ROZSAH 0,5 V		ROZSAH 1 V		ROZSAH 2 V	
U [mV]	y [cm]	U [mV]	y [cm]	U [mV]	y [cm]
1,001±0,001	3,6±0,2	3,494±0,001	6,2±0,2	6,880±0,001	6,2±0,2
1,926±0,001	6,8±0,2	2,459±0,001	4,4±0,2	5,593±0,001	5,0±0,2

Jak jste určil nejistoty měření?

Odsud jsme dle vzorce (2) vypočítali konstantu k:

Pro ROZSAH 0,5 V k = (7,9±0,1) m/Vs	Pro ROZSAH 1 V k = (4,0±0,1) m/Vs	Pro ROZSAH 2 V k = (2,0±0,1) m/Vs
--	--------------------------------------	--------------------------------------

Jak jste určil nejistoty měření?

2. Měření pro cívku I

Při odpovídající... ~~dotavání~~ magnetického proudu i v měřicím obvodu (Schaema 2) jsme odečítáním z osciloskopu zjistili hodnoty napětí koercitivního U_{hc} , napětí intesity magnetického pole U_{hm} a napětí magnetické indukce U_{bm} . Naměřené hodnoty pro cívku I jsou toliko shrnuty v Tabulce 1:

Tabulka 2: Naměřené hodnoty proudu a napětí pro cívku I

i [mA]	e [mA]	U_{hc} [mV]	e [mV]	U_{hm} [mV]	e [mV]	U_{bm} [mV]	e [mV]
156,8	±0,1	52	±2	480	±20	6400	±200
137,6	±0,1	50	±2	420	±10	6200	±200
101,0	±0,1	48	±2	320	±10	5800	±200
86,1	±0,1	46	±2	270	±5	5500	±200
69,8	±0,1	44	±2	220	±5	5200	±200
45,2	±0,1	36	±1	145	±5	4200	±200
29,7	±0,1	25	±1	96	±2	2900	±100
12,2	±0,1	4	±1	38	±1	900	±50

Co je e ? Pravděpodobně chyba, ale jaká? Jak je určena?

Dle vzorečku (1) jsme z těchto naměřených hodnot vypočítali intesitu magnetického pole H_m a z ní pak hodnotu koercitivní síly H_c . Pomocí kalibrační konstanty a vzorečku (6) konstanty jsme do počítali i hodnoty magnetických indukcí.

Tabulka 3: Vypočtené hodnoty pro cívku I

H_m [A.m ⁻¹]	e	H_c [A.m ⁻¹]	e	B_m [T]	e
591	±1	64	±1	515	±1
518	±1	62	±1	499	±1
380	±1	57	±1	467	±1
324	±1	55	±1	443	±1
263	±1	53	±1	418	±1
170	±1	42	±1	338	±1
112	±1	29	±1	233	±1
46	±1	5	±1	72	±1

Min. hodnoty H_m jsou vypočteny špatně.

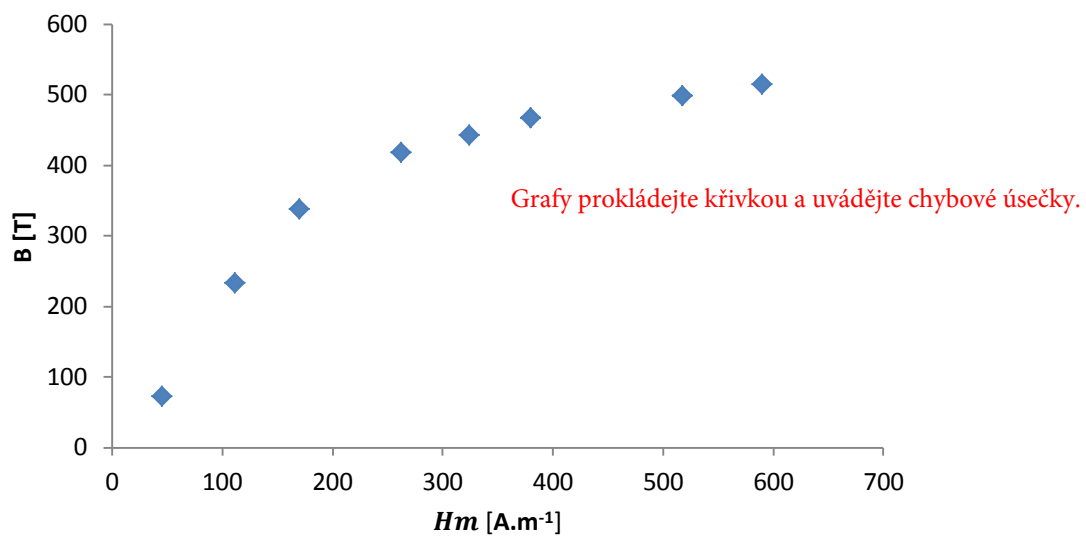
Tvary:

~~Nedošlo k saturaci „nepohyblivost bodu spoje“~~

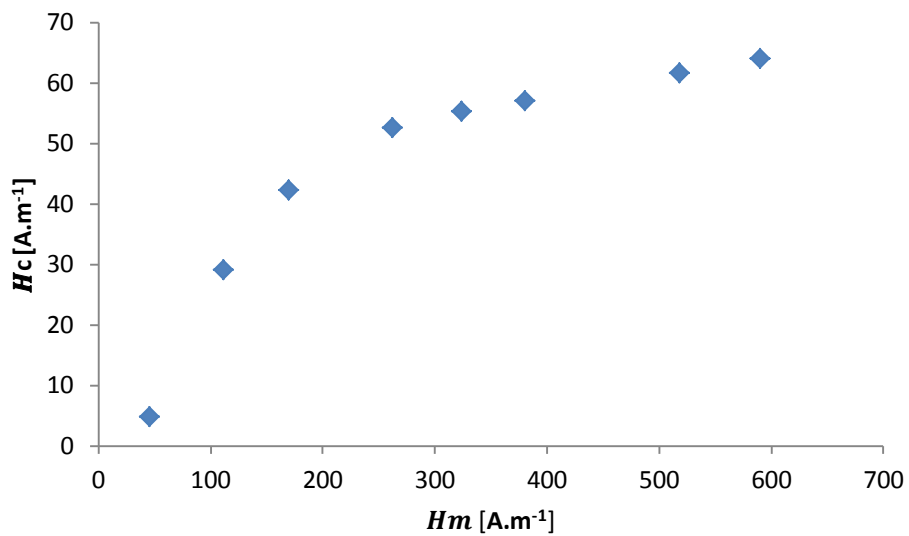
~~Pro $i = 50$ mA degeneruje v 1B~~

~~Pro $i = 20$ mA „úsečka čička“ 1A~~

Data z Tabulky 3 jsou graphicky znázorněna v Graphu 1 a 2:

Graph 1: Závislosti pro cívku I

Graph 2: Závislosti pro cívku I

3. Měření pro cívku II

Při dodávání magnetického proudu i v měřicím obvodu (Schaema 2) jsme odečítáním z osciloskopu zjistili hodnoty napětí koercitivního U_{hc} , napětí intesity magnetického pole U_{hm} a napětí magnetické indukce U_{bm} . Naměřené hodnoty pro cívku II jsou takto shrnuty v Tabulce: ?

Tabulka 4: Naměřené hodnoty proudu a napětí pro cívku II

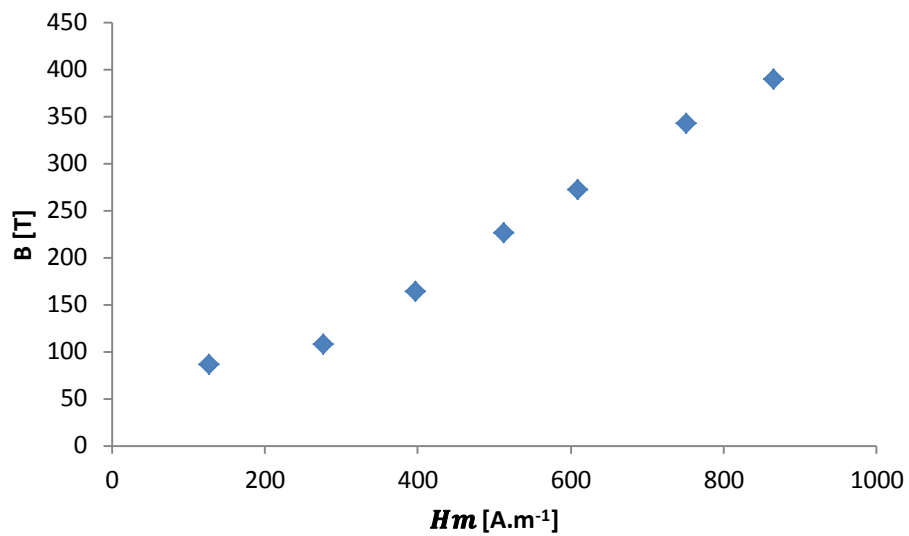
i [mA]	e [mA]	U_{hc} [mV]	e [mV]	U_{hm} [mV]	e [mV]	U_{bm} [mV]	e [mV]
240,9	±0,1	150	±5	740	±20	5000	±200
209,1	±0,1	120	±5	640	±20	4400	±200
169,6	±0,1	85	±5	520	±20	3500	±100
142,5	±0,1	63	±5	430	±10	2900	±100
110,4	±0,1	35	±5	340	±10	2100	±100
77,1	±0,1	10	±5	235	±5	1375	±50
35,4	±0,1	0,0	±0,1	110	±5	1100	±50

Stejně chyby jako výše.

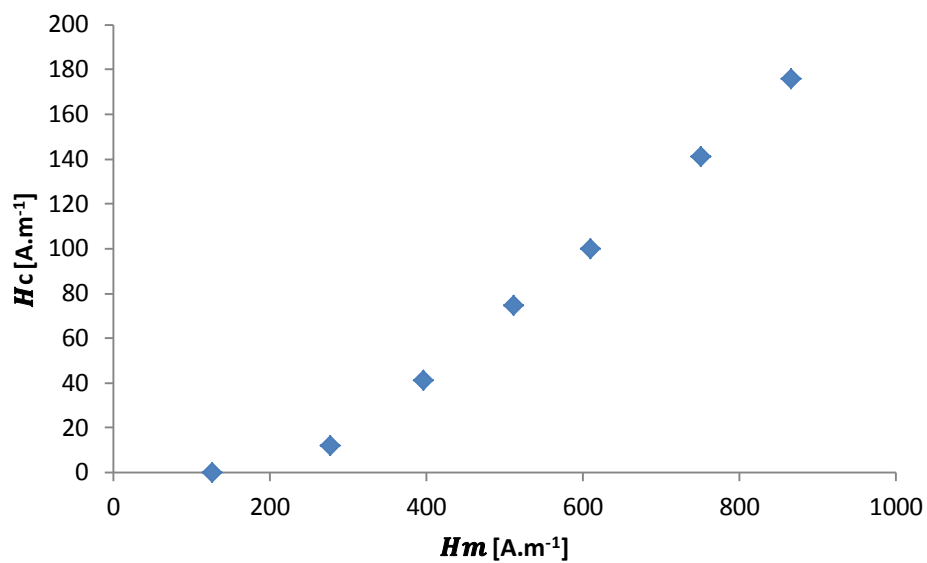
Tabulka 5: Vypočtené hodnoty pro cívku II

H_m [A.m ⁻¹]	e	H_c [A.m ⁻¹]	e	B_m [T]	e
866	±1	176	±1	389	±1
752	±1	141	±1	342	±1
610	±1	100	±1	272	±1
513	±1	74	±1	225	±1
397	±1	41	±1	163	±1
277	±1	12	±1	107	±1
127	±1	0	±1	85	±1

Data z Tabulky 5 jsou graphicky znázorněna v Graphu 3 a 4:

Graph 3: Závislosti pro cívku II

Graph 4: Závislosti pro cívku II

Tvary:

Nedošlo k saturaci „nepohyblivost bodu spoje“

Pro $i = 77,1$ mA degeneruje v 1B

Pro $i = 35,4$ mA „úsečka čochička“ 1A

4. Měření pro cívku III

Při dodávání magnetického proudu i v měřicím obvodu (Schaema 2) jsme odečítáním z osciloskopu zjistili hodnoty napětí koercitivního U_{hc} , napětí intesity magnetického pole U_{hm} a napětí magnetické indukce U_{bm} . Naměřené hodnoty pro cívku III jsou toliko shrnuty v Tabulce:

Stejně chyby jako výše.

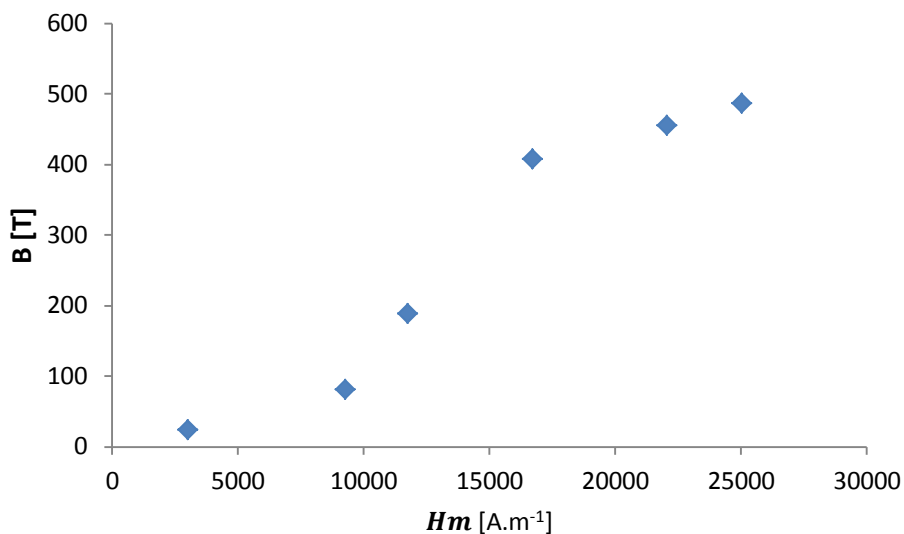
Tabulka 6: Naměřené hodnoty proudu a napětí pro cívku III

i [mA]	e [mA]	U_{hc} [mV]	e [mV]	U_{hm} [mV]	e [mV]	U_{bm} [mV]	e [mV]
1207	±1	1100	±50	9500	±500	6200	±200
1063	±1	1050	±50	6600	±200	5800	±200
805	±1	950	±50	2600	±100	5200	±200
566	±1	600	±50	1750	±50	2400	±100
447	±1	100	±10	1350	±50	1025	±50
145	±1	10	±5	440	±10	290	±10

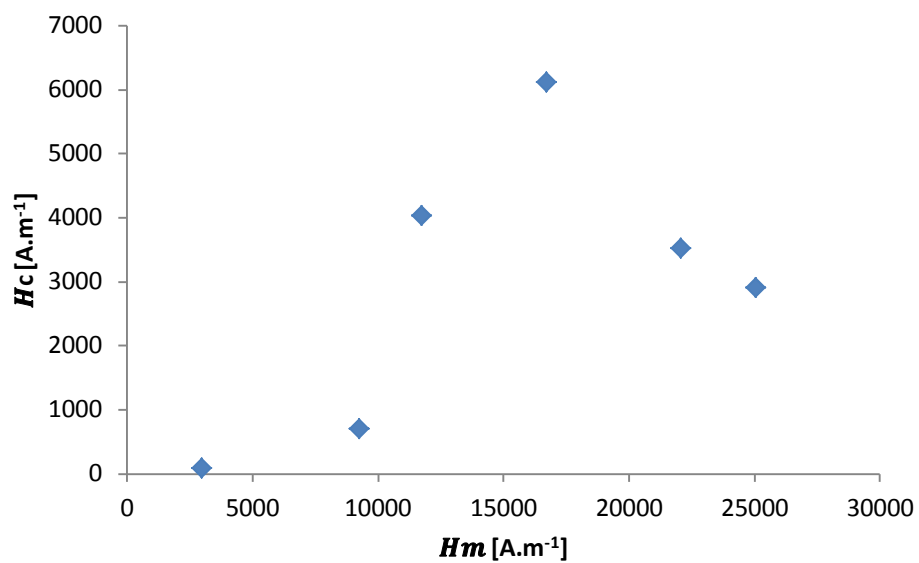
Tabulka 7: Vypočtené hodnoty pro cívku III

H_m [A.m ⁻¹]	e	H_c [A.m ⁻¹]	e	B_m [T]	e
25057	±1	2901	±1	486	±1
22067	±1	3511	±1	455	±1
16711	±1	6106	±1	407	±1
11750	±1	4028	±1	188	±1
9279	±1	687	±1	80	±1
3010	±1	68	±1	23	±1

Data z Tabulky 7 jsou graphicky znázorněna v Graphu 5 a 6:

Graph 5: Závislosti pro cívku III

Graph 6: Závislosti pro cívku III

Tvary:

Pro $i = 805$ mA nesaturovaná 1D

Pro $i = 500$ mA čočka 1B

Pro $i = 145$ mA „úsečka čočička“ 1A

Diskuse

Grafy prvních dvou cívek vyšly pěkně. Třetí cívka nám nevyšla, je tam cosi prohnílého.

Tohle není diskuze.

Závěr

Naměřili jsme konstantu k měřicího přístroje. Tohle je nicneříkající informace.

Vypočítali jsme hodnoty intenzit magnetického pole, velikost koercitivních sil a velikost magnetické indukce. kterou velikost?

~~--Prozkoumali jsme podezřelé hodnoty, kdy se měnily typy hysteresních křivek.-----~~

Literatura

- [1] Krupička S.: Fyzika feritů a příbuzných magnetických kysličníků, Academia. Praha 1969
- [2] Brož J. a kol.: Základy fyzikálních měření I. SPN, Praha 1983, čl. 5.1.3.2, 5.1.6.1, st. 5.3.4
- [3] ZFP [online]. Praha, 2013 [cit. 2019-12-14]. Dostupné z:
http://physics.mff.cuni.cz/vyuka/zfp/_media/zadani/texty/txt_221.pdf